

Džaanehako tu kentengo komunisko horttibonna?

Komunisko horttibi
hunjuvena saarengē,
niina sakko kentoske.

Kenti aahhena teelal
18 berehhi.

So YK:sko kentosko horttibongo sömsiba starkila?

YK hin tšertas sömsiba kentosko komunisko horttibonna bereh 1989. Finnosko them sankudiilo aro sömsiba bereh 1991. Neer saare bolibosko themmi aahhena aro sömsiba.

Finnosko them mote te dikkel naalal, te sömsibosko saaki tšatšjuvena aro kentengo dživiba.

Finnosko them mote te del džaaniba kentosko horttibonna bare komujenge ta kentenge. Them mote te del raportos YK:ske sakko bereh, sar kentosko horttibi ta tšihko aahhiba hin džeene naalal aro Finnosko them.

Kentengo saakengo traadiboskiiro vaakila. ta naaljila kentosko horttibongo tšatšjiba aro Finnosko them.

Naaluno tšeer hin stelladas kentengo saakengo traadiboskiiresko ofisia bereh 2005.

KENTENGO SAAKENG TRAADIBOSKIIRO

Lela retta kentosko džintata ta rakkila doolenna bare komujenge.

Džeenjila, sar kenti džiivena ta sar lengo horttibi tšatšjuvena.

Dela džaaniba kentenge ta bare komujenge kentengo komunisko horttibonna.

Lela phallo hougaaen, te kentengo saaki aahhenas fendide.

Tšeerela tšetanobuttia kentengo saakengo skokkensa.

Saare kenti aahhena veerakiire.

Kentosko elle lesko phurnidengo oldra, sipposko förja, tšimb, iegiba, passiba, dukiba na lela nikki kentosko horttibi. Tšek na lena te froo dikkel elle kvinnavel.

Kentos hin horttiba te lel tšihko dživiba.

Kentos lela te aahhel lesko iego pes. Bare komujen mote te džoravel kentengo barjiba ta naalal džaaben aro freidiba ta lesko iego tiijaha.

Bare komujen mote te džeenjaven, so kenti tenkavena saakenna.

Bare komujen mote te puñhen ta hunnen kentosko džinta ta len doola horttas. Kenten mote te den horttiba te stellaven lengo sakko diivesko dživiba.

Kentosko naaluno mote te tšuuven vaagos, ka phutravena kentengo saakenna.

Phurniden ta hougaaen mote alti te tenkaven, so lengo sömsibi tšeerena kentenge. Bare komujen mote te lahhen svaaribi, so aahhena kentengo fendideske. Kentenge mote te džeenjaven sömsibi jakkes, te joon hajuvana doolen.

Kentosko phurniden hin koni baaride angnaaliba kentosko tšihko dživibosta ta siilata.

Themmes ta thaanen mote te den hahtaven ta džoraven phurniden kentengo barjibosko buttiaha.

”Kentos mote te barjuvel aro huupa bahtalesko, kamlibosko ta hajibosko arriba.”

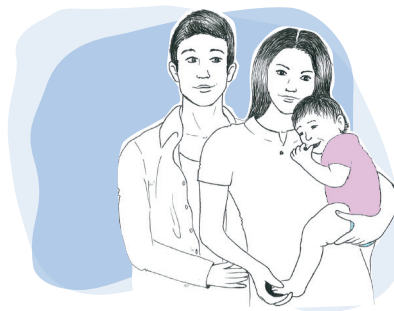
YK:sko kentosko horttibongo sömsiba

Aro YK:sko kentosko horttibongo botnosko sömsiba hin tšetanes 54 punti. Daala aahhena saaki, katta themmesko ta thaanengo hougajen ta saare bare komujen mote te dikken naalal.

1. Sakko komunis, teelal 18 berehhi, hin kentos.
2. Komunesko horttibi hunjuvena sakko kentoske itveerakiires. Kentoses na lena te froo dikken tši saakako doh.
3. Bare komuja tšeerena buut phutribi, so tšaljavena kentengo dživiba. Joon mote alti džeenjaven, so hin koni fendide kentoske.
4. Themmes mote te rikkaven phallo dotta, te dauva sömsiba tšatšjula aro kentengo dživiba. Kentengo hunjuvena saare aro dai sömsiba rannime horttibi.

5. Phurnide ta kentosko vaure naalal dikkiboskiire lena angnaaliba kentosko barjibosta ta tšiňko aahhibosta. Themmes mote te jelpaven leen aro dai butti.
6. Kentos hin horttiba aro dživiba. Themmes mote te den lau dotta, te kenti lena te barjuven ta džan naalal aro tšiňko aahhibi.
7. Kentos hin horttiba te lel nau huort lesko föddibosko paalal. Kentos hin horttiba te lel iego them ta te aahhel doolesko themmeskiiro. Kentos hin horttiba te pinsavel lesko phurnide ta te aahhel lengo naalal dikkime, ke joon dikkena kentosko naalal.
8. Kentos hin horttiba te rikkavel pesko nau ta themmeskiiriba. Kentos hin horttiba te pinsavel lesko naarti.
9. Kentos hin horttiba te džiivel pesko phurnidensa, ke joon hajuvana te dikken kentosko naalal. Ke kentos džiivela froorime lesko daadesta elle datta, les hin horttiba te rikkavel phallo bandribosta buut vares. Ke bandribosko phallo rikkiba skaadila kentos, hougaje lena te niegaven douva.

10. Iekvar kentos ta lesko phurnide vojuvena te nouruven aro froo themmi, taala themmes mote te freistavel te aanel leen paalal vaurensa hortto hast.
11. Themmes mote te stannavel douva, te bare komuja rigavena kenti utan lova themmesta aro vauro.
12. Kentos hin horttiba te phennel auri lesko džinta saakenna, so tšaljuvena les kokares. Bare komujen mote te džeenjaven kentengo džinta sigide ke joon tšeerena phutribi, so tšaljuvena kentos. Kentengo džinta mote te len apre aro phutribi. Bare komujen mote te džeenjaven lengo phutribi kentoske jakkes te jou hajula doolen.
13. Kentos hin horttiba te phennel phirrimes lesko džinta. Doolensa na lena te tšingravel vaure komujen.
14. Kentos hin horttiba te tenkavel phirrimes. Kentos hin horttiba te hunjuvel elle na hunjuvel aro passibosko thaan. Phurniden hin horttiba ta mostiba te sikjaven kentos lesko horttibongo tšalibossa.

15. Kentos hin horttiba te džan lendake aro tšetibi ta te staavel aro doolengo fanubi.
16. Kentos hin horttiba aro kokariba. Kentosko patti elle aakni na lela te spijjavel elle tšingravel. Kentosko džaanibosko saaki na lena utan lova te den auri vaurenge. Tšek upinsardo komunis na lela te aavel kentosko tšeere utan lova. Kentosko lil na lela te phiraven tšek vauro bi kentos kokares.
17. Kentos hin horttiba te lel džaaniba ta te lel retta džinom frooňlaaga media. Bare komujen mote te siilaven kentos ajasaavo džaanibosta, so skaadila les.
18. Kentosko phurniden hin tšetanes angnaaliba kentosko barjibosta ta tšiňko aahhibosta. Leen mote te tšeerel butti kentosko fendideske. Themmes ta thaanen mote te džoraven phurniden aro dai butti.
19. Bare komujen mote te siilaven kentos saaro džorjako vollata ta bimaaluno amsibosta. Kentos na lena te skaadavel tšekna. Tšek na lela te lel prissi kentos hieles elle tsalavel bimaalunes.

Kentosko horttibongo diives rikkavena 20.11. APRILA FLAAGA APRAL!

20. Kentos hin horttiba te lel ħaħtiba, ke phurnide na dikkena lesko naalal elle bimaalunes tšalavena les. Taala kentos vojula te džiivel aro vauro huupa elle aro kentosko siilako tšeer. Kentos lela te ömsaven paalal lesko phurnidengo neer, ke douva hin leske fendideske. Kentosko tšeeresko stedos ta tšeeresko ömsiba butvares naa tšiňko. Kentos hin horttiba te rikkavel phallo komujenna, koone aahňena fuortune leske.

21. Ke kentosko phurnide meerena elle na vojvena te dikken lesko naalal, kentos vojula te lel peske neevo huupa hilo dživiboske. Daales naavena adoptiake.

22. Vauro themmeta daari aavime nahňibosko kentos hin horttiba te lel ajasaavo naalal dikkiba so jou hyövula.

23. Dukkakiiro kentos mostula te lel ħaħtiba. Les hin horttiba te lel spesiaalo ħaħtiba, so hin koni fendide ħaħtiba leske. Hortto tšiňko rikkibossa daha kentoske pherto ta tšiňko dživiba, so tšeerela fendideske kentosko kokaropassiba. Dukkakiiro kentos mote te hahtaven jakkes, te jou lela te lel tšetiba te te staavel skoola.

24. Kentos hin horttiba te džiivel hortto sašttime. Kentos hin horttiba te lel tšiňko rikkiba ta hahtiba, ke jou aavela dukadeske. Kentos hin horttiba tel hleppuvel drambeskiiresko neer. Niina daijengo sastibosta, koone ventavena kentos, mote te lel tšiňko rikkiba.

25. Vaure bare komujen mote te lel tšiňko rikkiba kentosta, ke kentos na vojula te džiivel lesko iego phurnidensa. Kentosko siilako buttiboskiiren mote te vaaknaven, tiljavenako joon kentosko aahňiba panna vaurengo neer.

26. Kenten ta phurniden hin horttiba te lel themmeta ħaħtiba aro louvesko saaki.

27. Kentos hin horttiba te lel tšeer, ħaabe ta koola. Themmes ta thaane mote te jelpaven phurniden jakkes, te kenten hin tšiňka aahňibi te barjuven ta džan naalal.

28. Kentos hin horttiba te staavel aro skoola. Potnosko skoola mote te aahňel uutan priisa. Themmes mote te dikkel naalal, te saare kenti staavena potnosko skoola aro sluutiba. Themmes mote te del drom kentenge te tiljaven pengo skooliba potnosko skoolako sluutibosko paalal.

29. Skoola mote te fendavel kentosko hajibi. Douva mote te fendavel kentosko dakotšimb ta te del džaaniba kentosko iego ta vaure themmengo kultturenna. Aro skoola mote te rakkavel kentengo ta vaure komujengo horttibonna. Aro skoola kenti sikjuvena, so buut kultura, naturako siiliba ta hlehtako ringako it veerakiro starkila.

30. Niina besko folkengo elle vaaguno folkengo kentos hin horttiba pesko iego kultures, passiba ta tšimbake.

31. Kentos hin horttiba te hyylavel, phersavel ta aahňel phirime. Kentos hin horttiba te lel pinsiba aro artesko ta kulturesko dživiba.

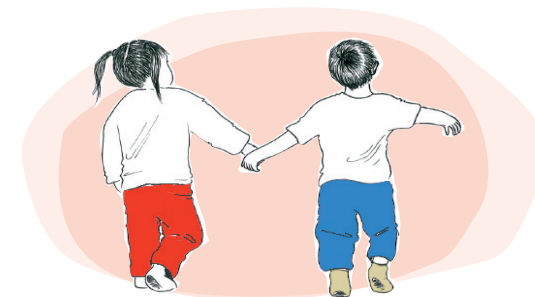
32. Kentos na lela te tšuuvel te tšeerel ajasaavo butti, so skaadavela lesko sastiba elle tšeerela narvalideske lesko skoolako staaviba.

33. Bare komujen mote te siilaven kentos narkotiko drambenna.

34. Bare komujen mote te siilaven kentos seksualno tšalibosta. Tšek na lela te lorkkavel elle biňavel siilaha aro seksualno tšetiba.

35. Themmen mote te stannaven kentosko bikniba. Kentosko bikniba starkila, te tšek lurrela kentos lesko phurnidenna ta biknila les vauro komuneske. Kentosko bikniba hin baro bangiba.

36. Bare komujen mote te siilaven kentos saaro bengalo tšalibosta.

37. Kentos na lela te straffavel ħooljavitiko elle tšingravitiko maneeraha. Tšek na lela te tšeerel kuttideske kentosko horttibi. Kentos na lela te tšuuvel aro phanniba, ke vaure paribosko saaki hin. Ke kentos endo nourula aro phanniba, lesko naal mote te dikkel doori tšiňkas. Kentos na lela te aahňel ħarňal aro phanniba.

38. Kentos na lela te lel aro dekakiirengo tšeer elle aro kurriba. Bare komujen mote te siilaven kenten aro kurriba.

39. Themmes mote te ħaħtaven kentos, ke les hin tšalade banges.

40. Vaňka kentos aahňelas phagardas laaga elle kentos grunnavena dotta, les mote te tšalaven tšiňkas ta horttolaagaha.

41. Fani hin jakkes, te iek themmesko laaga vojula te aahňel fendide kentoske sar dauva sömsiba. Taala komujen mote te džiiven lengo iego themmesko laagako paalal.

42. Themmes mote te dikkel naalal, te saare doolesko themmeskiire džaanena, so aahňena kentosko horttibi.

43. YK:sko kentosko horttibongo komiteos vaagila, te themme ta doolengo themmeskiire sankuvena aro dauva sömsiba.

44-54. Daala artikle rakkavena dotta, sar ħarňal sömsiba hin aro volla ta sar themmi sankuvena aro dauva sömsiba.

HINKO KENTEN VOLLABI?

Komunisko horttibi ħunjuvena saarege uutan doħħi. Saarengo vollabi hin te den patti vaurengo komunisko horttibi. Bare komujengo butti hin te sikjaven kentenge, so komunisko horttibi starkavena.

Naaluno merkni:

Kentos hin horttiba te lel siila džorjako vollata, tšalibosta ja bimaaluno amsibosta. Kentos na lela te kvinnavel elle skaadavel vauren.

Kentos hin horttiba aro džuusoo natura. Kentos hin niina vollaba te lel omsorga lesko fendibossa naturako džuusibosta.

Kentos hin phirro aaħħiba iego tenkiboske, kulttureske ta passiboske. Kentos hin niina vollaba te den patti vaurengo tenkibi ta passibosko botnoske.

Kentosko horttibonna kentenge
www.lastensivut.fi

Draba tilju www.lapsiasia.fi

Dauva sikjiba tu leha kammes uutan presiba kentengo saakengo traatiboskiiresko ofisiatta:
lapsiasiavaltuutettu.@stm.fi, tel. + 358 2951 6001

FUORTUNE LAAVE:

YK kammela freidiba aro hilo boliba. Douva ħaħtila saare themmi te tšeeren tšetanobuttia, te komunisko horttibi tšatšjavenas. YK:sko lendi aaħħena saare bolibosko themmi.

Themmi ta thaane stellavena tšeenjibi komujenge aro Finnosko them. Finnosko themmeskiire formavena themmes. Themmesko saakenna phutрила naaluno tšeer. Sakko finnosko komunis džiivela varekai thaan. Iego thaanesko saakenna phutрила thaanesko naaluno. Skatteha presavaha skoolako staaviba ta sastibosko naaliba.

Ĥougaaĵe starkavena bare komujen, koone aaħħena butti aro them elle aro thaan. Joon tšeerena butti sar aro kentengo siiliba, aro skoola, aro petškengo tšeer elle dukadengo tšeer.

Kentengo saakengo buttiboskiire aaħħena sar skokki ta rootibosko institute ta ĥougaaĵe, koone phutravena kentengo saakenna.

Tšeenjiba starkila douva, te kenti hleppuvena drambeskiiresko neer, ke joon aavena dukadeske. Niina skoola ta divisako tšeer dena kentengo tšeenjibi.

Kentengo siilako tšeer starkila stedos, kai kentos lela te džiiwel, ke jou na vojula te džiiwel lesko phurnidensa. Aro kentengo siilako tšeer džiivela it tija buut kenti.

Tiljuno huupa starkila vauro huupa, so dikkela kentosko naalal. Kentos lela te ömsavel aro tiljuno huupa, ke lesko iega phurnide na vojuvena te dikken lesko naalal. Kentos lela te avel paale lesko iego phurnidengo neer, ke douva hin leske fendide.

Adoptia starkila, te kentos ömsila hilo tijaĵe vauro huupako neer ta lela neeve phurnide peske. Kentos na butte džala paalal lesko föddibosko phurnidengo neer.

Beska folki aaħħena komujen, koonengo tšimb, kultures, passiba, elle vauro saaka hin frooħlaaga sar koni butide dielosko komujen hin. Aro Finnosko them beska folkengo tsimbako gruppen ħunjuvena kaale, finnosko sveittiko komujen, vastensa rakkibosko tšimbakiire ta vaure themmesko ömsiboskiiren. Saame komujen ħunjuvena aro besko folki ta joon aaħħena niina vaagune folki. Joon aaħħena Finnosko themmesko vaagune komuja.

LAPSIAVAULTUUTETUN TOIMISTO

Osoite: Vapaudenkatu 58 A, 40100 Jyväskylä

Vaihde: 0295 16001

Sähköposti: lapsiasiavaltuutettu@stm.fi

www.lapsiasia.fi

www.lastensivut.fi

Graafinen suunnittelu ja kannen kuva: Workshop Pälvä Oy

Piirrokuvat: Jenni Manninen

Džaanehako tu kentengo komunisko horttibonna? Romanikielinen LOS-esite.
Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2014:7.

ISSN-L 1798-3991

ISSN 1798-3991 (painettu)

ISBN 978-952-00-3670-6 (nid)

ISSN 1798-4009 (verkkojulkaisu)

ISBN 978-952-00-3671-3 (PDF)

Julkaistu verkossa 5/2014

